Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City, N. J. Тел.: HEnderson 4-0237 УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXIII. Ч. 34. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 19-го ЛЮТОГО (FEBRUARY) 1955. ДЕСЯТЬ ЦЕНТІВ — TEN CENTS No. 34. VOL. LXII.

„ДИНАМІЧНИЙ КОНСЕРВАТИЗМ" — ПРОГРАМА АЙЗЕНГАВЕРА

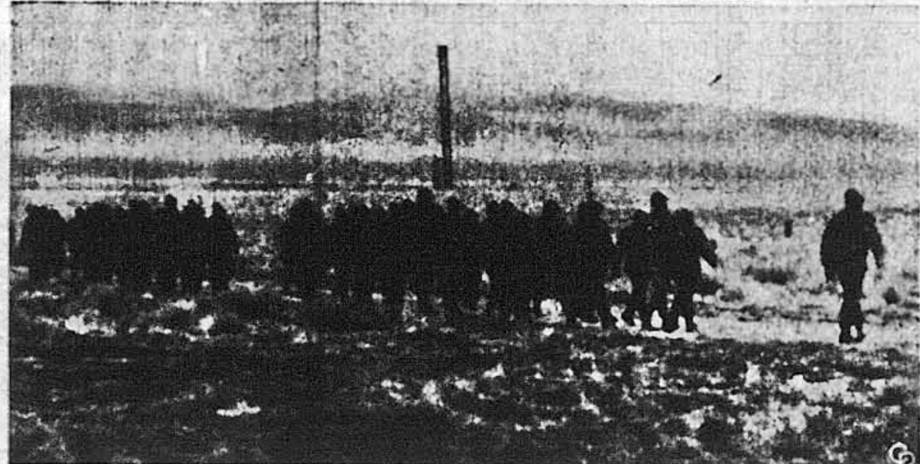
НАЙБІЛЬШІ ВОРОГИ ЗДА И ВІЛЬНОГО СВІТУ — ЦЕ КОМУНІСТИ; ПРЕЗИДЕНТ НЕ ЗАЯВИВ, ЧИ БУДЕ КАНДИДУВАТИ В 1956 РОЦІ

Вашингтон. — Президент Айзенгавер промовляв на прийнятті Республіканського Крайового Комітету та Фінансового Комітету і назвав внутрішню програму Республіканської Партії „динамічним консерватизмом". Президент казав таке: „Я шукав фрази, як назвати те все, що наша партія зробила в цій країні. Я колись назвав це „поміркованою поступовістю", Але тепер я волів би ужити терміну „динамічного консерватизму". Я переконаний в тому, що ми повинні бути консерватистами. Ми зберегли все те, що є основне в нашій системі. Але ми повинні бути динамічні, коли той консерватизм пристосовуємо до проблем наших днів на те, щоб 163 мільйони американців могли користати з нашої програми". Президент говорив без писаного тексту промови, а з Білого Дому пізніше видали пресі текст цієї промови, дещо змінений. Президент виголосив партійну промову, в якій легко критикував опозицію своєї партії, яка майже сто років тому вибрала свого першого президента Абрагама Лінколна. Люди, які заснували Республіканську партію, казав Айзенгавер, були переконані, що наша нація має йти вперед до величі. Ті наші предки відкинули засаду, щоб триматися того, що вже існує, і не змагати до нічого. Президент Айзенгавер остерігав республіканців, що найбільший ворог ЗДА і всього вільного світу — це диктатура комуністів. „Наш найбільший ворог — це не демократи, казав президент. Ми всі знаємо, що не зможемо мати кращих союзників, як демократи, коли нам прийшлося б поборювати ворога з закордону. То ж пам'ятайте про це і не створюйте такої картини, немов би то найгіршими нашими ворогами були демократи. Вони можуть робити таке саме добре діло, яке робимо ми". Президент накреслив програму своєї партії перед виборами. 1. Вибирати на кандидатів таких людей, які репрезентують такі ідеали, в які ми віримо. 2. Працювати від найменших виборчих округів, щоб дійсно уряд був з народу, через народ і для народу. 3. Старатися притягати молодь до Республіканської партії. Президент говорив після того, як голова Республіканського Крайового Комітету Лінонард В. Голл у своїй промові заявив, що Айзенгавер є „під кожним оглядом не тільки партійним провідником, але й духовим провідником нашої доби". Голл казав, що завдяки Айзенгаверові, партія зближається до виборів у 1956 році з надією перемогти, бо Америка хоче і домагається і надалі мати такого роду провід, який дав їй президент Айзенгавер і Республіканська партія. Але на ці слова Голла президент тільки усміхнувся і не заявив, що він буде кандидатом на президента в 1956 році.

Монс. Елько найменований єпископом

Ватикан, Рим. — Агенція Ройтера повідомляє, що Папа Пій XII іменував монсиньйора Николая Т. Елька, Апостольського Адміністратора Питсбурзької Дієцезії для закарпатських українців-католиків східнього обряду, — титулярним єпископом Аполлонії. Цим номінаційним актом Апостольської Столиці закінчилися зміни в Питсбузькій Дієцезії, яка обслуговує наших греко - католицьких братів із Карпатської України (закарпатських русинів). Наприкінці 1954 року Апостольська Столиця призначила була монсиньйора Николая Т. Елька Апостольським Адміністратором цієї дієцезії на місце Преосвщ. Єпископа Даниїла Іванча.

ПІДГОТОВА ДО НОВОЇ ПРОБИ АТОМОВОЇ БОМБИ

На пробних полях Комісії Атомової Енергії біля Ляс Вегас в Неваді вже від кількох днів усе готове до нової серії проб атомової бомби. На фото: відділ війська йде на визначену позицію, віддалену заледви на 4,000 ярдів від місця, в якому має наступити експлозія. В далені видно одну з веж, на якій мала бути приміщена пробна атомова бомба, але в останньому рішено скинути її з літака. Час проби вже кілька разів відкладали з уваги на несприятливі атмосферичні умовини.

Республіканська конвенція відбудеться в Сан Франсіско

Вашингтон. — Голова Республіканського Крайового Комітету, Лінонард В. Голл, заявив, що республіканська номінаційна конвенція в 1956 році відбудеться в Сан Франсіско в тижні, який почнеться 20 серпня. Республіканські провідники плянують чотириденну конвенцію, з одною сесією денно. Час конвенції визначено так, щоб могли її переводити телевізійні стації на Сході. Голл додав, що 20 серпня зможе відбутися конвенція тільки в тому разі, коли стейти Массачусетс, Коннектикат, Огайо і Південна Дакота змінять свої виборчі закони, що вони обіцяли зробити впродовж бажаного реченця до найближчого року. Час і місце конвенції визначила семичленна комісія і Крайовий Комітет вже їх формально затвердив. Найближча конвенція — буде першою республік. конвенцією від 1888 року, яка відбулася після демократичної конвенції. Демократи вже визначили час і місце своєї конвенції, яка має відбутися в Шикаґо в тижні, що починається 23 липня. Якщо змінені будуть виборчі права деяких стейтів, тоді демократична конвенція відбулася б 13 серпня. Представники телевізійних й радіових стацій намовляли провідників обох партій, щоб номінаційні конвенції відбувалися в тому самому місті, бо тоді не треба робити подвійних інсталяцій в Шикаґо і Сан Франсіско. При спільній залі телевізійні і радіові стації могли б заощадити коло 1,000,000 долярів. Кажуть, що Айзенгавер і його прихильники не вибрали Шикаґа тому, що там є багато правих республіканців, які критикують програму президента, називаючи її надміру ліберальною.

АНГЛІЯ ВИРОБЛЯТИМЕ ВОДНЕВУ БОМБУ

Лондон. — Речник англійського уряду заявив, що Англія „є здібна" виробляти водневу бомбу і тому обов'язком уряду є „продовжувати працю над розвитком і продукцією" водневої бомби. Англійський уряд — заявлено тепер офіційно — стоїть на становищі, що треба заборонити вживання всіх родів атомової зброї, яка грозить масовим винищенням людей, — але поки нема договору з Совєтським Союзом про дійсне роззброєння, так довго треба обов'язково включити в оборонну систему також атомову й водневу зброю, не як засоби до приготувань до війни, а до збереження миру. Англійський уряд признає існуючу для Англії небезпеку, що атомові й водневі бомби можуть зробити страшенне спустошення на перелюдненому англійському острові, але — мовляв — не тільки англійське населення повинно знати небезпеку, яка йому грозить, тільки й населення ворожої країни теж. Військовий бюджет Англії збільшився в біжучому бюджетному році до квоти 1,494,000,000 фунтів, себто $4,223,200,000 не враховуючи американської допомоги. Наземне військо трохи зменшене в цьому році з 823,300 до 788,000 мужа, себто, відповідно до населення Англії — один вояк приходитиме на 51 англійського громадянина, отже в такому відношенні, як в Америці (ЗДА мають 3,200,000 війська при населенні 163,900,000).

ЧЕРЧИЛ ГОТОВ ГОВОРИТИ З МОСКВОЮ, АЛЕ НЕ ТЕПЕР

Лондон. — Винстон Черчил заявив у палаті громад, що він готов знову переговорювати з Москвою про встановлення тривкого миру, але аж після ратифікування Паризького договору про озброєння Західньої Німеччини. Запитаний, чи така конференція заступила б ту зустріч „великої чвірки", яку він запропонував був у 1953-му році, Черчил заявив, що одно не перечило б другому, іншими словами, що Черчил не виключає ані конференції чотирьох міністрів закордонних справ, як була нею минулорічна січнева невдачна Берлінська конференція, ані конференції прем'єрів міністрів Англії, Франції і СССР та президента Айзенгавера, який є одночасно головою уряду і держави. Зате Черчил заперечив, наче б тепер відбувались будь-які англійсько-совєтські розмови на тему розв'язання німецької проблеми. Запитаний, чи англійський уряд старався довідатись, що Молотов розуміє під „вільними виборами", на які він ніби погодився, як на базу з'єднення Німеччини, згідно з англійським внеском на згаданій Берлінській конференції, — Черчил відповів „ні".

Таким чином англійський уряд підкреслює ще раз своє рішуче становище в обороні Паризького пакту й проти розмов із Москвою, поки той пакт не є ратифікований. Становище Черчила скріплює позицію західньо-німецького канцлера Аденауера, який має проти себе сильну опозицію соціял - демократичної партії і союзу робітничих спілок, які домагаються, щоб спершу відбулась конференція з Совєтами на тему з'єднення Німеччини, а щойно потім приступати до ратифікування Паризького договору.

Західня Німеччина ратифікуватиме Паризький договір

Бонн. — Західньо-німецький канцлер Конрад Аденауер заявив, що в найближчому тижні німецький парлямент ратифікує Паризький договір в цілості, всупереч пропаґанді соціялістів і робітничих спілок, які домагаються ще раз переговорити з Совєтами про об'єднання Німеччини навіть коштом відмови від військово - політичного союзу з Заходом. Аденауер, заскочений успіхами соціял-демократичної пропаганди, перейшов до наступу і виголошує промови в різних місцях Західньої Німеччини, доказуючи, що соціялістичні арґументи позбавлені реальних підстав. У своїй великій промові в Гамбурґу, він звернув увагу німців на той уступ з недавньої промови Молотова, в якому совєтський міністер запевнив, що сателітські країни „ніколи вже не вернуться до капіталістичного устрою'. Цим Молотов підкреслив рішення Москви ніколи не звернути волі окупованим державам, і це стосується також Східньої Німеччини, — казав Аденауер.

Непорозуміння між провідниками КІО в справі об'єднання з АФП

Ню Йорк, Н. Й. — М. Дж. Квілл, голова Спілки Транспортових Робітників, гостро виступив проти голови Конгресу Індустріяльних Організацій Волтера П. Рутера, закидаючи йому, що він „розбазарює" КІО, коли погоджується на об'єднання з Американською Федерацією Праці. Квілл, один із містоголов КІО, заявляє, що містоголови погоджуються на об'єднання цих двох робітничих організацій ,але не на таких ,піддань-чих" умовах, як це зробив Рутер. Квілл закидає Рутерові, що він веде КІО в „сліпу вулицю об'єднання", і домагається, щоб Рутер зрезиґнував з головства в Спілці Автомобілевих Робітників, і не провадив КІО до „вовків". Рутер не був на зборах транспортових робітників у Ню Йорку, але в письмовій формі заявив: „Нехай Пан Бог відпустить братові Квіллові, бо він не знає, що робить". Рутер заявив, що за об'єднання КІО з АФП одноголосно заявились всі члени комісії, яка мала вирішувати цю справу. Рутер каже, що це об'єднання корисне для єдности робітничого світу в цій країні.

Конґресова Комісія прийняла законопроєкт про права стейту Алясці і Гаваям

Вашингтон. — Комісія Внутрішніх Справ в Палаті Репрезентантів більшістю 19 до 6-ох голосів прийняла законопроєкт про те, щоб Гаваям і Алясці надати права стейтів ЗДА. Законопроєкт залишає 40 відсотків північно-західньої Аляски на розсуд президента Айзенгавера, чи з огляду на оборону цієї території можна її включити до стейту ЗДА. Президент Айзенгавер є проти надання права стейту Алясці через те, що ця територія дуже рідко заселена, і тому не можна її оборонити від ворожого нападу. Президентові дорадники передбачають, що Айзенгавер поставить „вето", якщо Конґрес прийме законопроєкт про надання стейтових прав Алясці. Республіканський конґресмен А. Л. Міллер сказав, що спільний законопроєкт про Гаваї і Аляску має добрі вигляди на те, щоб його підписав президент. Але інші конґресмени мають в цій справі іншу думку. Спікер Палати Сем Рейбурн заявив, що або мають дістати права стейту і Аляска і Гаваї, або жадна з цих територій. В законопроєкті говориться про стейт Аляска" і „Стейт Гаваї", без островів, які лежать на Пацифіку далі від головних Гавайських островів.

„Навіщо москалі мають вмирати за Формозу?"

Остання промова державного секретаря Доллеса в Ню Йорку була виставлена на вигравання одних совєтських достойників проти других, згідно з давньою засадою, що її стосує також Москва: „діли і пануй". Так коментує цю промову совєтський референт в „Ню Йорк Таймсі" Гаррі Шворц, признаючи, що дійсно різні познаки вказують на те, що в СССР є не тільки персональна боротьба за владу між різними комуністичними достойниками, але й істотна різниця поглядів на совєтську закордонну політику. Доллес, мовляв, своєю співчутливою заввагою про Маленкова, „якого виставлено на посміховище", протиставив цього недавнього совєтського прем'єра Хрущову, партійному диктаторові. По руч із Маленковим, Доллес прихильно висловився про Жукова, як воєнного героя. Маленков і Хрущов ніби належать до тієї частини совєтської верхівки, яка заступає „патріотичні" інтереси Росії, а Хрущов є експонентом інтересів міжнародного комунізму. В Совєтському Союзі, твердить Шворц, невдоволені з останньої подорожі Хрущова до Пейпінґу, де він зрікся Порт Артура й Дайрену на користь Китаю і обіцяв Китаєві сотні мільйонів долярів позички для розбудови важкого промислу. Росія, мовляв, мала завжди амбіції політичної і господарської експансії на Далекому Сході якраз коштом Китаю, і тих амбіцій тепер позбувся Хрущов, коштом програми, яка мала на увазі піднесення життьового рівня совєтських громадян. Маленков, як репрезентант верстви комуністичних бюрократів, воліє більше особистих вигод і менше партійної контролі, аніж комуністичних успіхів над Китайським морем. Тому сірий совєтський громадянин питається „Навіщо вмирати за Формозу?' — і цей настрій використовує Доллес.

Доллес заповів відвідини в чотирьох державах Сходу

Вашингтон. — Державний секретар Дж. Ф. Доллес заповів, що він прибуде на конференцію держав Південно-східнього Азійського порту яка відбудеться в днях 23-25 цього місяця у Банґкоку в Сіямі. Після закінчення тієї конференції Доллес поїде з відвідинами до Бурми, відвідає три держави Індо - Китаю — Південний В'єтнам, Ляос та Камбоджу — і по дорозі до ЗДА вступить до Філіппін. У Манілі на Філіппінах відбудеться з'їзд американських амбасадорів з усього Середнього й Далекого Сходу. Разом із Доллесом їде штаб високих урядовців державного департаменту, із заступником державного секретаря для справ Далекого Сходу, Волтером Робертсоном, і дорадником у цих справах — Даґлесом Гувером у проводі.

Націонал-китайська армія поповнюється рекрутами

Тайпеґ. — Командування націонал - китайської армії проголосило військовий набір усієї поборового віку молоді, яка народилась на Формозі. Це становить коло 150,000 душ, себто четвертину теперішніх збройних сил на Формозі. Величезна більшість теперішніх вояків, моряків і летунів армії Чіянґ Кай-шека — це ті китайці, що належали до китайського війська на суходолі й дотримали вірність національним стягам і командуванню. Між ними є трохи й уродженців Формози. Теперішній набір значно побільшить армію Чіянґ Кай-шека і тісніше пов'яже її з Формозою, як із тіснішою батьківщиною. Командування армії хоче також „відмолодити" її, щоб вояки не мали більше, як 24 роки (тепер вони здебільша переступають 28 років). На Формозі є військові школи для різного роду зброї, та військова і морська академії.

Секретарка виховання боронить шкільної програми

Вашингтон. — Секретарка виховання, здоров'я і добродійности п. Овеста К. Гоббі виступила на Сенатській Комісії Праці і Публічної Добродійности, де боронила президентової шкільної програми. Пані Гоббі заявила, що призначається коштом 7 більйонів долярів заспокоїти потреби 63,000 шкільних округ в цій країні. На загал сенатори з ввічливістю запитували секретарку, хоч і речево вели дискусію над запляннованим урядом пляном шкільної програми. Сенатор Метью М. Нілі казав, що секретарка говорить про свою програму „голосом соловейка", але демократичний сенатор Пол Даґлес твердив, що шкільна програма пані Гоббі подібна до мітологічного „Прокрустового ложа", на якому Прокруст натягав закоротких мандрівників, а врізував ноги задовгим.

ЗДА стараються примирити арабів і жидів

Дамаск, Сирія. — Уряди Ізраїлю і трьох арабських держав — Йорданії, Сирії і Ливану — погодилися у справі створення в долині ріки Йордану великого збірника води для користування всіми названими державами. Сталося це у висліді наполегливих заходів американської дипломатії, при чому, як спеціяльний висланник президента Айзенгавера, вже два роки тому виїхав на Середній Схід Ерік Джонстон на чолі цілої місії. Його зустріли тоді арабські держави ворожо, але з часом вони дали переконати себе. Побудовою того збірника води займеться окрема консорція, яка теж матиме у своєму управлінні й під своєю контролею велику греблю і збірник. Переговори мусять бути довгі й технічно морочливі, бо жиди й араби все ще не хочуть засідати за спільним столом. Найбільші труднощі передбачається в питанні права на відсоткову участь в користуванні тим збірником і в питанні каналів, що йтимуть від нього до кожної з тих держав.

Москва хоче миру з Японією

Токіо. — Андрей Домініцький, совєтський неофіційний предcтавник в Токіо, передав у середу, 16-го ц. м. японському прем'єрові Гатоямі ноту від Молотова, вдержану у дуже приязному тоні, в якій совєтський міністер закордонних справ коротко потверджує відповідь Японії на совєтську заяву про бажання відновити „нормальні" взаємини між обома країнами, і погоджується на японську пропозицію щодо місця переговорів. Молотов спершу пропонував був Москву або Токіо, але Японія запропонувала Ню Йорк і терен Об'єднаних Націй. Тепер представник Японії в ЗДА, амбасадор Савада, який виконує, крім того, функції обсерватора в ОН, очікує аналогічного повідомлення від совєтського представника Соболєва. Японія ставить передумовами підписання з СССР мирового договору — підписання торговельної угоди, особливо про дозвіл японським рибалкам користуватися водами, що лежать тепер у сфері впливів СССР, відкликання совєтського „вето" проти прийняття Японії до Об'єднаних Націй, репатріяція всіх її воєнополонених в СССР і зворот бодай частини загарбаної японської території, особливо островів Габомай і Шіґотан. Часописні коментарі кажуть про рішення совєтського уряду приспішити свої заходи щодо відтягнення Японії від Заходу, при чому СССР буцімто хотів би підписати договір з Японією перед 28-им квітня, в треті роковини мирового договору, підписаного ЗДА й іншими державами в Сан Франсіско.

● **Південно - корейський** президент Синґман Рі надав найвищий орден „військової заслуги" американському генералові Гейденові за його працю, як голови аґенції цивільної допомоги Кореї збоку Об'єднаних Націй.

● **В Японії** сталася страшна трагедія: у домі для старших самотніх жінок недалеко Йокогами вибухла пожежа, в якій згоріло 95 осіб. Пожежа почалася о год. 4:30 ранку. В будинку спало 146 жінок. Цей дім був фондацією католицьких жінок Канади.

Шолца мають переслухувати і в справі вбивства Шустера

Ню Йорк, Н. Й. — Герман Джеймс Шолц признався, що він кілька років тому змовлявся викрасти мільйонера Серджа Рубінштайна і назвав тодішніх своїх спільників. Прокуратор заявив після зізнань Шолца, що суд вже знає прізвища вбивників Рубінштайна. Але одночасно виявилося, що Шолц — це великий поклонник Віллі Суттона, який відбуває в'язничну кару за крадіж в банках. До арештування Суттона причинився молодий купець у Брукліні Арнолд устер, і після того його вбив, не висліджений досі злочинець. Загальне переконання, що Шустера вбив хтось із спільників Суттона. Прокуратор має переслухувати Шолца, який і в цьому випадку може зможе подати відомості, які допоможуть викрити вбивника Шустера. Поліція заявила, що Шолцові вже тепер грозить небезпека від тих, які вбили Рубінштайна, і яких виказав поліції Шолц. Прокуратор заявив, що спільники змови з Шолцом самі хотіли викрасти Рубінштайна і при тому його вбили.

В АМЕРИЦІ

● **Пастор** Крайової Пресвітеріянської Церкви в Вашинґтоні, до якої належить президент Айзенгавер, д-р Едвард Л. Р. Елсон, промовляючи на зборах представників цієї деномінації в Отаві в Канаді, заявив, що „президент Айзенгавер може бути символом духового пробудження в нашому віці. Президент молився під час своєї інавґурації, — сказав пастор, — молився перед відкриттям нарад свого кабінету і при всіх нагодах, коли може це робити. Тому Айзенгавер є виявом наших спільних аспірацій".

● **Бувший державний** секретар Дін Ачесон відвідав свого приятеля — бувшого президента Геррі Трумана. На пресовій конференції Ачесон заявив, що Айзенгавер веде таку саму закордонну політику, яку вів Труман, але має гірші успіхи. І Ачесон і Труман заявили, що вони підтримують кандидата на президента Адлея Стівенсона. Труман сказав, що кандидуватиме ще раз тоді, коли матиме 90 років.

● **Асистент** секретаря оборони, Картер Л. Бурджесс, заявив перед Конґресовою Комісією Збройних Сил, що молоді летунські і морські старшини не мають охоти залишатися на довший час у службі при турбомоторових літаках та на атомових підводних човнах з огляду на збільшення риску.

● **Крайове Товариство Фабрикантів** через свого голову Генрі Дж. Райтера заявило на переслуханні в Спільній Конґресовій Економічній Комісії, що, хоч економіка ЗДА зростає, але треба зменшити податки. Він виступив проти домагання президента Айзенгавера поширити й поліпшити федеральне забезпечення рекомпенсації на час безробіття.

● **В Ню Йорку** затримано 42 пасажирів, які прибули кораблем „Конституція" з Франції, а в тій країні було 85 випадків віспи, в тому числі 15 смертних. Затримані пасажири перебувають під наглядом працівників уряду здоров'я.

У СВІТІ

● **Іранський шах** Різа Палеві із королевою Сораєю прибули до Лондону. На стації привітав їх дядько королеви Єлисавети, князь Главсестер. На другий день вони були на підвечірку в королеви-матери і на вечері в міністра закордонних справ Ідена.

● **Розшуки бельгійського** літака, що пропав у неділю над італійською тероторією, не дали позитивного висліду. Повідомлення з одного гелікоптера про знайдені у пропасті на глибині 5,500 стіп серед високих гір Абруцци решток літака — виявилося фальшивим, бо вислана туди експедиція знайшла тільки звалища дерев. Літак із 29 особами, імовірно, впав у море і пішов на дно.

● **Між СССР і Іраном** підписано умову на закупно в СССР 10,000 тонн муки і круп. Ці продукти мають бути доставлені до кінця березня. Умову складено після відгуку Москви на заклик іранського уряду до всіх держав допомогти населенню Ірану, якому загрожує голод.

● **„Правда"** обвинувачує швайцарську поліцію, що вона не дала відповідної охорони румунській амбасаді в Берні, яку на 42 години захопив був гурт озброєних еміґрантів, при чому згинув шофер амбасади. „Правда" приписує цей напад змові, що її нібито затіяли „американські аґенти".

● **Вибори** до провінційного сойму в індійській провінції Андра ведуться за такою дивною системою, що тривають 17 днів. Кепська сторінка таких затяжних виборів виявляється в кривавих сутичках між комуністами й членами конґресової партії Неру. Цей останній, хоч закордонну політику веде по комунофільській лінії — не хоче допустити комуністів до сили в Індії. Покищо є вже кількадесят ранених.

● **Політика** націоналістичного уряду в Південно - Африканській Унії спрямована на переведення різкого поділу між білими й кольоровими мешканцями країни, загрожує господарською катастрофою, — твердять знавці південно - африканських відносин. Вони теж є за поділом білих і кольорових у мешканні в окремих дільницях та в товариському житті, але за повну інтеграцію у праці, торгівлі і промислі.

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ВИСТУП ДОЛЛЕСА

Виступ державного секретаря Джана Фостера Доллеса перед Асоціяцією Закордонної Політики минулої середи в Ню Йорку не був, властиво, жадною ревеляцією, хоч місцева і крайова преса вже за кілька днів перед цим виступом приділяла йому максимальну увагу. Доллес, практично, не сказав нічого такого, що ще не було сказане, або про що не можна було здогадатись. А все ж таки виступ державного секретаря був дуже важливий і з нього можна зробити далекойдучі політичні висновки.

Промова секретаря Доллеса стояла під знаком тієї політики „миру через силу", про яку говорив у новорічному посланні до Конґресу президент Айзенгавер і яка є базою теперішньої американської закордонної політики. Америка і очолюваний нею вільний світ не хочуть війни, але вони, силою обставин, мусять бути до неї готові, і тією готовістю та могутністю сподіваються вдержати мир. Пересторогою для червоних аґресорів була заввага Доллеса, що Америка має зброю, має її більше і сильнішу, ніж мають червоні, матиме її ще більше і рівночасно рішена цю зброю вжити, якщо комуністи до того змусять.

Це одне. З другого боку — *Доллес добачає дальшу* боротьбу в Кремлі між двома течіями: одною, яка кладе натиск на внутрішню розбудову країни та поліпшення незавидних життьових умовин підсовєтського населення, і другою, яка ставить перед собою насамперед давню комуністичну ціль — запанування над світом. За виразника першої течії вважає Доллес „відставленого" тепер Маленкова, а за виразника другої, яка тепер перемогла, мав би бути Хрущов. Доллес висловив переконання, що ЗДА і вільний світ змогли б договоритись і якось наладнати свої відносини з „новою Росією", якщо переможе ця перша течія і якщо СССР направду зрезиґнує зі своїх імперіялістичних амбіцій та аґресивних тенденцій.

Так виглядає тепер американська „визвольна політика", одним з головних речників якої був державний секретар Доллес. Це не значить, що Доллес і репрезентована ним теперішня американська закордонна політика резиґнує із свого засадничого принципу та переконання, що мир можливий тільки в обставинах волі і добробуту для всіх. Доллес цілком виразно підкреслив дальшу відданість цьому принципові і змаганню до його здійснення. Різниця тільки в тактиці та засобах у змаганні до цієї мети.

Виступ Доллеса остаточно вияснює й дві течії в американській закордонній політиці. Одна течія, покликаючись на дотеперішній досвід, вважає, що комунізм змінює тільки свою тактику, що він *ніколи не зрезиґнує із своєї головної* мети — завоювання світу, що мир можна встановити тільки на руїнах большевизму і що „воля для всіх", отже визволення поневолених народів, може здійснитись тільки в „обставинах нового катаклізму", як це свого часу заявив б. президент Герберт Гувер.

Друга течія, яку репрезентує теперішній уряд з президентом Айзенгавером на чолі, теж не вірить в „еволюцію" большевизму, теж цілком вдає собі справу з його аґресивної та імперіялістичної природи і тому вважає, що єдиною ґарантією проти комуністичної загрози та єдиною ґарантією миру в обличчі цієї загрози є — сила. Проте, знаючи страшну нищівну силу модерної зброї, а також спостерігаючи те, що діється тепер у Кремлі, теперішня американська політика не виключає можливости, що на довшу мету большевизм, в конкуренції із вільною західньою системою, „не переживе" і що той „новий катаклізм", який може принести визволення поневоленим та „волю для всіх", може заіснувати в самій совєтській імперії.

Обидві ці течії американської закордонної політики, які підкреслює й останній виступ державного секретаря Доллеса, не позбавлені переконливих арґументів і мають своїх прихильників та противників не тільки серед самої суспільности, але й в самих урядових та конґресових колах. Але коли вже офіціяльна політика йде за тією другою течією, то вона тим більше вимагає динаміки, зокрема в американській політичній, моральній і матеріяльній допомозі визвольним рухам поневолених народів, бо ж вони, в логічній інтерпретації цієї політичної течії, є тією головною силою, що мала б створити той внутрішній „катаклізм", якого большевизм „не переживе".

Ясно, що з такого стану і таких тенденцій в американській закордонній політиці повинні зробити відповідні практичні висновки ті, що репрезентують визвольні рухи поневолених Москвою народів.

ФОРМОЗЬКИЙ ДЕНЬ В ОН

Після двотижневої перерви Рада Безпеки знов обговорювала формозькі події.

Був це „великий день" в будинку ОН: трудно було дочекатись квитка на ґалерію для публіки, — місця для кореспондентів всі зайняті.

Головує представник Перу, держави, що лежить далеко від місця подій.

Серед публіки сьогодні мало „прогулянковців", натомість багато китайців і інших, напевно, „ненароджених в ЗДА"...

Говорять представники всіх держав, що є членами Ради Безпеки. Говорять лише „про минуле", — про відкинення червоним Китаєм запрошення Ради Безпеки, щоб делеґація червоних прийняла участь в обговоренні справи про припинення боєвих дій в Формозькій протоці.

П. Мунро, представник Нової Зеляндії, що вніс цю пропозицію, перший вжив слова „розчарування", а пізніше про „розчарування" від відповіді згадували в різній формі всі делеґати. Він підкреслив, що, приймаючи його внесок, Рада Безпеки звернула увагу цілого світу на небезпеку в китайських водах. „Мета запрошення була ясно поставлена нами: довести до припинення військової акції... Ми не збиралися тут нікого осуджувати"... Він не розчаровується відповіддю червоного Китаю... Справа вимагає „терпеливого відношення... наполегливої праці й вивчення... це становить наше завдання, як ОН... „Президент ЗДА виявив себе, як „людина миру" — це дає надію на те, що війни можна уникнути..."

Представник Туреччини пропонує „висловити жаль", що червоний Китай своїм становищем приніс „велике розчарування" і цим збільшив напруження на Пацифіку.

Найбільше враження, безумовно, зробило освідчення представника Бразилії: „Рада Безпеки охоче підтримала совєтську делеґацію, щоб обговорити справу... Але загальне поступовання показало, що збоку Совєтів це був лише маневр, щоб „перевернути наш плян"... і перекласти відповідальність на інших... „З великим розчаруванням" читаємо суперечливі, „не на місці" арґументи... які не впровадять нас в блуд..." Дорога, яку вибрав червоний Китай, то не наша дорога, а дорога Совєтського Союзу"... Відкидає закид червоних, що „ОН хоче втручатися у внутрішні справи Китаю... Нема коротшого шляху, щоб встановити мир, як той, що вибрала Рада Безпеки, але його відкинули... Бразилія признала червоний Китай... і тим окреслила своє відношення до двох Китаїв.. Мусимо „будувати мости над проваллям"... яке загрожує світові...

Промова викликала велике порушення; багато людей підходять й стискають руку промовцеві...

∴

Але ствердження про „розчарування" не є розв'язкою справи; що ж Рада Безпеки має робити далі, чим закінчити своє засідання?

Франція через свого делеґата, представника старої дипломатичної школи, висуває думку: „ОН вислала запрошення з доброї волі... вона не вимагала жадного зречення своїх політичних аспірацій збоку червоного Китаю... Хотіла зробити перший крок до розв'язки проблеми... Становище червоного Китаю „розчарувало" й викликало жаль не лише у нас, але й в багатьох приятелів Китаю... Вітаємо евакуацію Таченських островів і обережність, з якою її доконано. Але видається, що тепер потрібно вжити більш дискретних, дипломатичних шляхів. Це може дати кращі наслідки, ніж обговорювання справи на Раді Безпеки. Не можна допустити до війни, опертої... на двозначності або на непорозумінні чи помилках... Народи платять кров'ю за помилку своїх тиранів".

У відрізненні від освідчення французького делеґата, виголошеного з великою експресією, представник Англії в коротких словах ствержує, що, якби червоний Китай прийняв запрошення Ради Безпеки, то перспективи миру збільшилися б... військова акція була б затримана, поки ще не розрослася... Наймудрішим кроком буде... діяти обережно... й відкласти наше засідання, не приймаючи жадних постанов... „мусимо продовжувати наші зусилля".

Як відомо, Рада Безпеки з цим внеском погодилася.

∴

Тепер забирають голос представники „двох сторін", Д-р Ціянґ, представник Національного Китаю (якраз сидить навпроти совєтського делеґата), промовляє коротко: „Я дивуюся, як „делікатно" висловлюються всі делеґати..., не називають речей властивим іменем... ми — наче та Аліса в країні чудес...

Відповідь совєтських ляльок з Пейпінґу нічого спільного не має з шляхетними традиціями китайського народу... Вона брутальна змістом і варварська своєю мовою... образлива для ОН.

Які наслідки того? За два тижні евакуйовано Таченські острови... через те облегшилася можливість для Пейпінґу напасти на Формозу... Нехай вільний світ знає, що відступ перед аґресією лише збільшує нову аґресію... Рада Безпеки мусить виявити сміливість... перед фактом аґресії міжнародного комунізму на Далекому Сході"

∴

Виступ совєтського делеґата, що забрав багато часу не викликав сенсації, як того сподівалися. Навпаки, всі були „розчаровані". Соболев прочитав слово в слово те, що говорив вже не раз. Видно, що його візита в Москву не дала нових арґументів: ЗДА з поміччю Чіянґ Кай-шека хочуть закріпити за собою незаконно „захоплені" острови. ЗДА „втручаються у внутрішні справи Китаю, якому унеможливлюють виконати „своє суверенне право" над Формозою..."

ЗДА поповнили „провокацію", посилаючи свої військові сили... ОН, запрошуючи червоний Китай прикривали лише аґресію ЗДА проти Китаю... Пропонував... „вигнати" з ОН представника гоміндаківської кліки, на місце якого мусить прийти червоний представник... зажадати, щоб ЗДА відкликали свої війська... і т. д.

Доволі часу присвятив, щоб показати, яку велику „пропаґанду" ведуть ЗДА у Формозькому конфлікті... „Словесним туманом" прикривають ЗДА свої аґресивні наміри... За його словами, всі освідчення державних мужів ЗДА про стремління уникнути війни, це все — лише пропаґанда. Не вірить він тому, що говорять тут, нібито відмова Пейпінґу була „несподіванкою", — це теж — пропаґанда.

На доказ того навів приклад, який не підкреслила американська преса: „Не можна вірити, що відмова Пейпінґу була несподіванкою, бо вже 3 січня американська аґенція АР подала вістку, що Пейпінґ не приймає запрошення". Що хотів цим довести — годі догадатися...

Представник ЗДА Г. К. Лодж обмежився до ствердження, що відповідь Пейпінґу, „делікатно кажучи", непристойна й перекручує факти. ЗДА переконані, що Рада Безпеки мусить продовжувати працю над розв'язкою конфлікту... ЗДА будуть радитися з членами Ради Безпеки про можливості припинення військової акції...

∴

Формально — Рада Безпеки відкинула внесок Совєтів про усунення військ ЗДА й інших „не-китайських військ" з Формози й островів, — і тим самим належно оцінила наклепи й викрути Совєтів.

Відчувалося, що це засідання було справді, лише формальним, скликаним для порядку, і всі сподівалися, що сьогодні іншого виходу, як безтермінове відрочення, бути не може.

Б. Л.

Мґр. Володимир Бучацький

ВІДГОМІН БЕРЕСТЕЙСЬКОГО МИРУ НА ЛЕМКІВЩИНІ

Як це загальновідоме, мир в Берестi Литовськім уклали дня 9 лютого 1918 р. т. зв. осередні держави: Німеччина, Австро-Угорщина, Болгарія і Туреччина з Українською Народною Республікою, яка в IV Універсалі проголосила була свою державну незалежність і самостійність. В історії першої світової війни був це один з інтересних і важливих моментів велетенського зудару світових потуг, а в нашій довгій історії був він великої ваги подією. Це ж бо після більш як 200-літнього забуття Україна, притолочена загребущим московським царатом під образливим назвищем Малоросії, виступила перед цілим світом, як самостійна держава, а для нас, українців, — як спадкоємець старокиївської держави та Гетьманщини. Також і користі з цього миру для Української держави та її населення були значні. За допомогою військ осередніх держав українські народні полки прогнали з цілої України московських комуністичних наїзників і згодом прийшло до такої епохальної для цілої нашої нації події, як пропам'ятна урочиста злука Східньої України з Західньо-Українською Народною Республікою в одну Соборну Українську Державу дня 22 січня 1919 року.

Також на Галичину мав Берестейський мир дуже корисний вплив, спричинившись немало до її світлого зриву в день 1-го листопада 1918 року. В мировому договорі не лише прилучено до Української Держави Холмщину і Підляшшя, але в ньому була також вміщена клявзуля, що по ратифікації договору буде переведений поділ Галичини на українську і польську, за що боролися наші діячі безуспішно від 1848 р. Кожний з нас, старших галичан, добре пам'ятає, яке захоплення та радість викликала в цілому краю вістка про підписання миру і які великі надії зв'язували ми з тим фактом. Наша тодішня преса якслід оцінила вагу події, в скорому часі у цілому краю відбулися численні радісні маніфестації, віча і походи.

Які наслідки мав Берестейський мир для Лемківщини, цієї найдальше на захід висуненої вітки нашої нації?

У часах перед першою світовою війною всією майже Лемківщиною заволоділа москвофільська дурійка. З малими виїмками духовна та світська інтеліґенція належала до москвофільського табору. Переважно неписьменного лемка вчили ці інтеліґенти, що Лемківщина — це частина русского народу від Карпат по Камчатку, що українська нація не існує, що це лише вигадка львівських „українчиків", які викинули з нашого письма старинні „йор, йори і ять", заводять в церквах латинські відправи, засновують по селах польські „Соколи" і загалом ведуть політику на користь поляків. Інтеліґенти ці не допускали до сіл українських часописів та книжок, як рівнож імпрез, які могли б спричинитися до освідомлення селян. При виборах до парляменту в р. 1907 на Лемківщині вийшов послом більшости москвофіл Курилович, а при виборах до сойму в р. 1911 „р'яний" новокурсник д-р Сав'юк в суперництві з польським кандидатом перепав лише кількома голосами. До самої війни позиція москвофілів на Лемківщині була дуже сильна.

Одним з головних арґументів, якими москвофіли орудували при баламученні лемків, була могутність та непереможність Росії. Тож, коли навесні 1915 р. лемко побачив втікаючу царську армію і довідався про упадок царату і большевицький переворот, „німб" Росії зблід для лемка цілковито. А коли опісля напровесні 1918 р. лемко довідався про мир у Берестi та визнання центральними потугами української незалежної держави, він зараз зорієнтувався, які брехливі були „науки" його москвофільських провідників. Це викликало повний переворот в поглядах лемка.

Вкоротці по укладенні миру в Берестi Народній Комітет у Сяноці, під проводом сл. п. о. Омеляна Константиновича та діяльній співучасті тодішніх наших діячів Омеляна Гермака, Теодозія Будзиновського, Романа Ковалева, Володимира Чайківського, Івана Пеленського, Семена Греха, Михайла Гавдяка і ін. скликав на першу неділю березня маніфестаційний здвиг населення з нагоди миру в Берестi. За кілька днів перед здвигом дійшло до відома Комітету, що місцеві поляки створили боївку, яка мала не допустити наших селян до міста. Була конечність спаралізувати цю акцію. Делеґація Комітету звернулася за поміччю до коменданта міста, полковника Максимовича (українця з Буковини). На наше прохання Максимович зорганізував під проводом офіцерів 54-го Моравського полку поліційний відділ, який вже раннім ранком обставив всі дороги, що вели до міста І вже ранком в дні з'їзду ми побачили на вулицях міста щось досі в історії Лемківщини небувале. Майже з усіх, навіть найдальших сіл повіту, залляли місто тисячі селян з синьо-жовтими праторами та численними патріотичними транспарентами. По Службі Божій уформувався на ринку довгий похід, який зі співами перейшов головними вулицями і, по промовах делеґата Народного Комітету і сільських діячів, розв'язався, а учасники поважно та спокійно розійшлися. Це стихійне відродження Лемківщини нас самих здивувало, а москвофіли і поляки казилися в безсильній люті. Зараз потім по селах досі москвофільських виросли численні читальні „Просвіти" і нарід допоминався у нас часописів і книжок.

Незадовго потім місцеві польські інтеліґенти урядили на ринку в Сяноці протестаційні збори проти миру в Берестi. Промовці гостро виступали проти відступлення Україні Холмщини та поділу Галичини, а мир в Берестi називали четвертим розбором Польщі.

З наших буднів

„СТАРИЙ ВОЯК НІКОЛИ НЕ ВМИРАЄ"...

Вечерниці „Червоної Калини" це, ніби, щорічний звіт, дефіляда „старої війни". І при кожному такому звіті із смутком спостерігаємо, як рідшають і так рідкі вже лави Лицарів Залізної Остроги.

Цього разу не явиться до звіту ще один Усусус — Доктор Лука Мишуга. Відійшов до Звіту перед Найвищим Командантом і може саме тепер вітає в товаристві тих бравих огайдухів, що лишили свої голови на Маківці та Лисоні. Доктор завжди любив молоде, веселе товариство і найкраще в ньому почувався. Може йому з ними веселіше, як декому з нас на Вечерницях?..

В шумі-розгарі забави неодна, припорошена сріблом, вояцька голова похилиться в задумі, згадуючи пам'ять тих, що відлетіли сірим, журавлиним ключем. І Того, що відійшов ще так недавно. Якби Доктор був серед них, напевно сказав би з тією, вічно молодою усмішкою на устах:

— Не смутіться, Друзі. Старий вояк ніколи не вмирає, тільки відходить на інші кватири...

Ці з найближчих, що були при Покійному в останніх хвилинах його життя, розповідають, що недуга нещадно знищила Доктора фізично, але в нічому не змінила його духово. Він жартував ще на два дні перед смертю.

*У моїй пам'яті утривалився назавжди той образ, який я бачив в один весняний вечір, три роки тому назад... **Тоді** службовці канцелярії УНСоюзу та працівники „Свободи" відбули першу прогулянку до щойно придбаної „Союзівки". Ввечері, як надворі шумів вітер, а до вікон тиснулася темрява, в клюбовій залі „Гостинниці" розпалено ватран, хтось сів за піяніно і поплили, як сни молодости, срібні тони віденського вальчика...*

І в першу пару пішов із наймолодшою „союзянкою" Пан Доктор, як завжди — елеґантний, милий, бадьорий, з червоним гвоздиком у бутоньєрці... Це була картина, що не забувається. В тому танці ніби зустрілись дві епохи, два межові століття. Доктор репрезентував стиль життя й епоху, що скінчилась перед першою світовою війною і дивно було спостерігати — яким чудом збереглася в цьому новітньому Вавилоні така шляхетна, майже не українська і не американська постать?..

Яке ж це глибоко символічне, що в останньому своєму завіщанні Доктор просив поховати його у фраку, що зберігся ще з часів дипломатичної служби.

*...Писатимуть статті, може й книжки про Доктора-громадянина, політика, духового батька й провідника Американської **України**. Я ж пригадаю вам, при цій нагоді, одну притчу...*

Грецького філософа спитали — чого треба, щоб людина осягнула щастя на землі.

Філософ той, песиміст і скептик, відповів: „Щоббути щасливим, треба двох речей: перше — не вродитися людиною, друге, коли вже вродишся, молодим померти".

Такі люди, як Покійний Доктор, своїм життям, працею, індивідуальністю, а навіть своєю смертю заперечують теорії всіх песимістів, давніх і сучасних. Можна бути щасливим, народившись людиною і проживши довгий вік на цій землі, — але під одною умовою:

Треба жити не для себе і про себе, але з думкою „за други своя". Так, як жив Доктор Лука Мишуга.

Іскер.

Юлія Безсонова

ВИНАХІД УКРАЇНЦЯ

(Інтерв'ю з винахідником полк. Федором Гудимою)

(2)

ЗАПИТ: Які можуть бути наслідки для сучасної науки й техніки, коли Ваші винаходи не будуть вже таємницею й служитимуть для загального ужитку?

ВІДПОВІДЬ: Мої винаходи значно вплинуть на зміну сучасних наукових поглядів на істоту світу. Сучасний науковий погляд на енерґію засадничо буде змінений.

В науці фізики енерґія займатиме таке саме місце, як в економічному житті валюта, яка є тільки загальною мірою вартости, по суті зовсім різних ринкових товарів, і то тільки в певних, часових умовах ринку. По моїх винаходах наука прийде до переконання, що, подібно, як в економічному житті валюта, так і в науці фізики енерґія є тільки добрий спосіб, так би сказати бухгальтерійного обрахунку, але він є штучний.

В природі, ні валюти, ні енерґії не існує. В світі існує в різних постатях тільки сила, істоти якої ми зрозуміти не можемо. Мусимо признати, що нам незрозуміла істота нашого розуму і волі. Але не менше незрозуміла для нас також і сама істота світової матерії, як Ньютонова сила інерції і сила притягання. Безперечно, ці дві сили світу реально існують і існуватимуть, незалежно від того, чи людство в майбутньому існуватиме, чи ні. Ці світові явища належать до сили вічної. Їх не можна знищити, так само, як не можемо ми знищити електрики або теплоти, незалежно він того, чи електричні машини ми знищимо, чи ні, чи сонце згасне, чи ні. Безперечно, ми також повинні погодитися з тим, що розум і воля, які існують, були і є головним чинником людини. Так само не тільки здорове почуття, але й непохитна логіка говорять нам, що світовий розум і воля є Паном Світу, незалежно від того, чи ми Його визнаємо й шануємо. Ці дві сили світу не є вигадкою людини, бо вони існують в світі реально й вічно. Очевидно, що, внаслідок зроблених винаходів, вигринуть нові ідеї в галузі фізики. Вони сильно відіб'ються не тільки на економічному, але й на соціяльному житті людини. Наслідків мого наукового відкриття навіть вповні не можна передбачити. Думаю, що воно відіб'ється навіть на психіці людства та його духовій істоті. Те, що, внаслідок помилки фізичної енерґетичної наукової теорії було сумнівним і спірним, те буде незаперечним. Але ці питання виходять поза рамці наших ближчих практичних досягнень, хоч в майбутньому вони належатимуть до основного питання фізики.

В техніці й в економіці також зайдуть величезні зміни. Енерґія, завдяки моєму відкриттю, в кожній частині земної кулі буде так дешева, що атомова енерґія, а тим більше енерґія, видобувана з вугілля, з нею конкурувати не зможуть. Вугілля буде вживатися, як матеріял для різної хемічної продукції.

Матеріяли, з яких видобувається атомова енерґія, як і сама атомова енерґія, значно впадуть у своїй ціні. Очевидно, атомова енерґія, як рушійна сила, буде вживатися в обмежених розмірах, там, де енерґія, видобута моїм апаратом, практично не може бути вжитою.

Ця інформація про мої винаходи виглядає на байку з „Тисячі й одної ночі", а то й просто на якусь хворобливу фантазію несамовитого. Але в дуже недалекому часі це стане дійсністю.

ЗАПИТ: Що дало Вам поштовх до Ваших винаходів?

ВІДПОВІДЬ: На це питання досить трудно дати коротку відповідь. Знаю, що висловлений мій погляд викличе не в одного з наших науковців гостру реакцію. Але в минулому люди науки не раз переконувалися, що кожна наукова теорія є дуже сумнівною, а слова Шекспірового Гамлета „Так, друже Гораціо, на світі є багато такого, про що не снилося нашим мудрецям", — не втратили й досі свого значення. Бо світ криє в собі незмірно багато таємниць, яких розум всього людства ніколи не встані збагнути. Отож тільки переконання, що Бог створив світ незмірно мудріше й непорівнянно краще, як нам твердить сучасна енерґетична наукова теорія, дало мені підставу взятися до перевірки сучасної славнозвісної теорії, що зрештою і привело мене до винаходів.

ЗАПИТ: Мені приходилося чути від деяких знайомих питання, чому Полк. Гудима має патент на винахід — і бідує? Чому він не продасть свій винахід?

ВІДПОВІДЬ: Коли я дістав патент на перший свій винахід і показав його нашому адвокатові І. Романишинові, то він подивився і сказав: „Це є Ваша реальна власність. Це покищо Ваш бездоходовий, неокресленої вартости, маєток. Він має може малу, а може й мільйонову вартість. Більш правдоподібне останнє. Буває часом, що власник мільйонового, але бездоходового маєтку, попавши в тяжкі матеріяльні обставини, змушений його віддати за безцінь. Коли б Ви за безцінь продали свій патент, а потім виявилося, що він вартий грубих мільйонів, то яка б це була шкода не тільки для Вас, а взагалі для нас, українців. Щоб не віддати патенту за „миску сочевиці", з продажем його треба бути обережним".

Погляд адвоката І. Романишина я цілком поділяю, і тому бідую. Зрештою справа з продажем патенту не така проста і не я один її рішаю.

ЗАПИТ: Який з двох Ваших винаходів Ви уважаєте важливішим?

ВІДПОВІДЬ: На це питання можу вам відповісти так, як Ви відповісте на моє питання: котра для Вас важливіша нога — ліва чи права? Ви певно скажете, у мене ліва нога фізично слабша від правої, але вони однаково для мене важливі. Отож, можу сказати і я, що мої винаходи однаково для мене важливі. Перший мій винахід — помпа і ідеєю і конструкцією складніший від другого винаходу — турбіни. Крім того, мені здається, що після перевірки, він і надвишку енерґії даватиме значно меншу, як другий мій винахід. Тому, коли б я мав змогу вибудувати модель тільки одного з двох моїх винаходів, то почав би з моделі турбіни.

ЗАПИТ: Скільки, приблизно, може коштувати будова моделі турбіни?

ВІДПОВІДЬ: Я цін зовсім не знаю, а тому з певністю про це не можу говорити. Стандартова будова моїх турбін буде зовсім не дорога. Перші поодинокі турбіни натурально будуть значно дорожчі. З інформацій, які я маю, припускаю, що першу модель турбіни можна буде збудувати за яких 12 тисяч долярів. Очевидно, що, даючи значну надвишку енерґії, вона повинна зробити величезну сенсацію не тільки серед науковців, техніків і промисловців, а в цілому культурному світі.

ЗАПИТ: Ви певно застановлялися над питанням, яким способом дістати 12 тисяч долярів, щоб збудувати модель Вашої турбіни і тим самим затримати в своїх руках овочі Вашої довголітньої праці?

ВІДПОВІДЬ: Очевидно, що думав, але я маю близько 76 років життя, зовсім не володію англійською мовою і за фахом не є комерсант. Крім того в моєму віці мільйони, які усміхаються, мене не манять. Але все ж я хотів би, щоб ці мільйони дісталися до рук українців, і в першу чергу тим, які мені, як винахідникові, допомагали. Однак, на жаль, вони достатніх фондів не мають, а тому не виключено, що винаходи прийдеться віддати за півдарма. Думка, що більшу частину матеріяльного зиску з винаходів можна буде затримати в руках українців шляхом організації на кооперативних засадах фонду для будови моделі турбіни, до якого на правах членів могли б входити й наші національні організації, — є добра. Але вона зараз нереальна, бо на організацію такого фонду треба досить багато часу, а це для мене є річ виключена. Коли б справді через пресу Вам удалося подати українському загалові відомості про мої винаходи, як в свій час це зробив п. П. Ямняк, то можна сподіватися, що знайдеться дві-три особи, які приєднаються до тих, що мені, як винахідникові, матеріяльно допомагають.

ДЕСЯТИЛІТТЯ „УКРАЇНСЬКОГО КВАРТАЛЬНИКА"

(2)

Ідея покликати „Український Квартальник" до життя зродилася в часі найприкрішім для української справи в ЗДА, наприкінці 1943 року. Хто жив тоді в Америці, той пам'ятає, що українське самостійництво, в часі найбільш тісної дружби поміж ЗДА та Совєтами, було прямо проскрибоване мало не як ворог Америки. Большевики — українські та американські — використовували той час та таврували українських самостійників тавром нацизму саме тоді, коли українська УПА викликала нацизм на кривавий бій.

Мало людей в ЗДА та в Канаді розуміли цей настрій повного безголов'я, хоч таких людей не був повний брак в ЗДА та в Канаді. Українське політичне життя, стероризоване большевиками та їх попутниками, майже завмерло, тим більше, що совєтська аґентура в Америці постійно покликалася на те, що це все є політика американського президента та американського уряду. В такий час теперішній редактор „Українського Квартальника", який донині є душею „Українського Квартальника" і автор тієї статті став ширити думку про конечну потребу видавати науковий тримісячник в англійській мові, який в приступний спосіб інформував би американський та англосаський світ взагалі про Україну та її визвольну боротьбу.

Для цієї думки вдалося притягнути групу кількох багатших людей, між якими слід зокрема згадати покійного мецената Наукового Товариства ім. Шевченка Семена Угорчака, що дав на цю справу з місця $300. Все ж таки зібрана сума $800 могла ґарантувати оплату тільки одної книжки, а не постійну публікацію. Тому з реалізацією цієї справи треба було заждати до Другого Конґресу Американських Українців, що відбувся в травні 1944 року у Филаделфії. Конґрес прийняв рішення покликати до життя „Український квартальник", перша книжка якого вийшла восени 1944 р.

Другий Конґрес Американських українців відбувся в незвичайній, майже терористичній атмосфері. Проти оживлення українського життя заворушилися всі комуністи та їх поплентачі в Америці. Пішов натиск на власника готелю, щоб він в останній хвилині відмовив приміщення. Нині широко відомий в ЗДА радіокоментатор, найбільше крикливий антикомуніст, напередодні відкриття Другого Конґресу виголосив через радіо апель до льояльних американців не брати участи в цім „пронацистичнім, антиамериканськім зібранні", закликаючи поліцію інтервенювати в цій справі. Можна уявити собі, яке враження мусіла викликати така радіопромова на українських слабодухів!

Все таки, не зважаючи на зрушення всіх диявольських сил, Другий Конґрес відбувся спокійно і став початком українського протинаступу на американських комуністів та нового оживлення українського життя. Немає сумніву, що тоді найбільш замітною працею Конґресу було заснування „Українського Конґресового Комітету для визволення української батьківщини і найбільш економічним зужиттям біля восьми тисяч долярів річно Народного Фонду, жертв американських українців.

(Закінчення буде).

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Филаделфія, Па.

Жалобний Вечір у Літературному Клюбі у Филаделфії

На суботу, 12 лютого ц. р. був заповіджений Літературним Клюбом у Филаделфії Вечір для вшанування пам'яті недавно померлих мистців: скульптора Антона Павлося і маляра Анатоля Яблонського. Відкриваючи цей вечір, голова Клюбу Володимир В. Дорошенко попросив приявних членів і гостей вставанням з місць і мовчанкою вшанувати померлого перед кількома днями сл. п. д-ра Луку Мишугу. Пам'ять д-ра Мишуги тим більше дорога для нашого Клюбу, що саме Покійний був одним із його ініціяторів. Д-р Мишуга був приявний на перших установчих нарадах нашого Літературного Клюбу перед п'яти з половиною роками і своєю бадьорою піддержкою був справжнім ініціятором організаційного оформлення культурних і мистецьких українських сил на терені Филаделфії. Покійний теж живо цікавився всіми справами нашого Клюбу. Він разом із нашим Клюбом співчував у втраті попереднього нашого голови Володимира Блавацького та й виголосив від громадянства щиру прощальну промову на похороні того театрального діяча перед двома роками. Вже в останньому часі, під час своєї хвороби, відвідуючи Филаделфію, д-р Мишуга віддавав свою увагу справам нашого Клюбу. То ж і полишив він у всіх членів глибокий і щирий жаль.

Самий вечір виповнили доповіді двох мистців, а саме проф. П. Мегик говорив про маляра Анатоля Яблонського, а проф. Петро Андрусів подав сильвету скульптора Антона Павлося, зупинившись теж на характеристиці його творчости. Доповіді були ілюстровані творами мистців, головно творами Антона Павлося. Їх демонстровано за допомогою діяпозитиву.

Близько пів сотні публіки запізнались із творчістю і віддало шану двом талановитим мистцям, яких доля забрала у молодому віці нашій культурі.

Літературний Клюб у Филаделфії дав в останньому часі більшу імпрезу для відзначення роковин Львова п. з. „Наш Рідний Львів". Ця імпреза пройшла з успіхом не лише у Филаделфії, але теж у Ню Йорку і Нюарку. Попередній літературний вечір перед Різдвяними святами був присвячений філософії Бертранда Раселя. Реферував Остап Тарнавський. Ще на лютий Клюб запляпував Святковий Вечір для вшанування пам'яті Митрополита Андрея Шептицького. У першому тижні березня відбудеться заходами Клюбу Академія-Вечір для відзначення поета О. Олеся з участю співаків-солістів і мистців декляматорів.

Т.

Бофало, Н. Й.

З культурного життя української громади

Другого дня латинського Різдва (26 грудня) мішаний хор УККА, під диригентурою д-ра Р. Ставничого відспівав в римо-католицькій старій катедрі св. Йосифа в часі вечірньої Богослужби низку українських церковних і народних колядок. Проповідь на тему переслідування української церкви за залізною заслоною виголосив в англійській мові сотрудник церкви св. Миколая, о. Любомир Мудрий. Співи колядок і проповідь викликали помітне враження на приявній громаді вірних цієї катедри і найшли прихильний відгомін у тутешній пресі. Третього дня українського Різдва відспівав цей хор коляди в парафіяльній церкві св. Миколая на східнім Бофало.

Роковини проголошення Самостійности і Соборности Української Держави відсвяткувала наша громада в неділю, 23 січня Богослужбами в українських церквах і короткою академією, на якій д-р М. Лоза у своїй промові з'ясував, між іншим, і причини наших невдач при будові нашого державного життя. Хорові точки мішаного хору УККА і чоловічого хору СУМА та деклямація п. М. Ставничого доповнили програму цього свята.

Роковини Крут відзначили молодечі організації Пласт і СУМА. По панахиді в церкві св. Миколая й проповіді о. проф. А. Стасюка про геройську смерть молодих воїнів під Крутами, відбулися в церковній залі святочні сходини, на яких п. Ігор Чмола відчитав дуже добре опрацьовану доповідь про цю трагічну подію з часів наших визвольних змагань. Деклямації пп. Христі Саган, Віри Чорнобай і Алі Ткачук та спомин учасника студентського куреня, який відчитав п. М. Ставничий, доповнили програму цієї імпрези. Чистий прибуток в сумі 50 дол. переслано до КОДУС-у в Сарсель. Цієї ж неділі в полудне о. ігумен Святослав відслужив жалобну Богослужбу за душ полеглих під Крутами в українській православній церкві св. Тройці. В обох церквах в часі Богослужб відпоручники Пласту і СУМА в одностроях повинили почесні стійки.

Попис учнів школи фортепіяну пані Теодозії Депутат відбувся з неділю, дня 6-го лютого в церковній залі. Молодих виконавців було небагато (Андрій Бейко, Степан Осадца, Оксана Осадца і Аруня Борачок), але зате усі вони мають дані бути колись добрими піяністами, якщо будуть далі працювати над собою. Беручи до уваги короткий час науки, треба признати, що осяги їх праці та вклад праці їхньої вчительки дали гарні висліди. Маємо надію, що вони будуть першими учнями Музичного Інституту, який плянується відкрити у недалекій майбутності у Бофало.

Цьогорічний короткий карнавал почався у нас традиційною Маланкою, яку влаштував СУМА. Другою з черги більшою танковою забавою була костюмово - маскова забава Українського Клюбу „Наша Хата", на якій появилися різні „екзотичні постаті", закриті масками, під якими, по дванадцятій годині, розбавлена публіка пізнавала добрих знайомих нашої громади. Три найцікавіші костюми забавове жюрі відзначило нагородами (котик — пані Таня Гірка, відьма — пані Ірина Лаврівська і „мандарин з національного Китаю" — п. Ярослав Пришляк). Останню забаву цих м'ясниць влаштовує в дні 19 лютого наш відділ УККА.

Кольоровий фільм „Скарби України", накручений в Канаді заходами Українсько-Канадійського Леґіону, висвітлено в Бофало в неділю, 6-го лютого. Народна ноша, побутові картини, чудові краєвиди, співи і танки з різних земель України перенесли численно зібрану публіку на рідні землі та дали змогу, хоч споминами, повернути на Батьківщину, а молоді, яка не бачила цього в дійсності, була змога побачити хоч на екрані красу Української Землі. Пояснення до фільму подали д-р Вахна з Торонта і п. Володимир Чопик з Бофало, організатор цієї цікавої імпрези. Від місцевого відділу УККА зложив подяку Українсько-Канадійському Леґіонові за його труд та ідею накручення цього фільму, голова місцевого відділу п. Ілля Була. Частину доходу з цієї імпрези призначено на закуп англомовної літератури про Переяславську уґоду для тутешніх публічних бібліотек.

О. З.

ВІСТІ З УКРАЇНИ

(За пресою і радіом)

БУДІВЕЛЬНИКИ НАРІКАЮТЬ

За прикладом московських, 17-18 січня відбулася в Києві обласна нарада київських будівельників. Із звітів, відчитаних на нараді, видно, що за минулі чотири п'ятирічки плян робіт у сільському будівництві виконано лише на 82.5 відсотка. З 60 проєктів мешканевих будинків зреалізовано тільки 5. Будівельники нарікають на брак і дорожнечу цементу, залізо - бетонових конструкцій, керамічних виробів, дахового матеріялу і санітарно - технічного устаткування. В опублікованому зверненні учасників московської наради закликається всіх будівельників скорочувати речинці будов, обнужувати їх кошти і поліпшувати їх якість. „Ми повинні, — сказано в зверненні, — піднести продуктивність праці і рішуче поліпшити її організацію на будовах".

Кожний свідомий українець та кожна свідома українка уважають своїм обов'язком стояти в рядах Українського Народного Союзу, щоб своїм членством збільшити кадри ідейних українських працівників.

КНИЖКА И ЧАСОПИС — НАЙНЕОБХІДНІШІ РЕЧІ В ДОМІ КУЛЬТУРНОЇ РОДИНИ.

Кожний свідомий українець та кожна свідома українка уважають своїм обов'язком стояти в рядах Українського Народного Союзу, щоб своїм членством збільшити кадри ідейних українських працівників.

Розкол в таборі Ст. Міколайчика

У Польському Стронництві Людовому стався розкол. Його голова, колишній прем'єр закордонного польського уряду, який розірвав був із лондонським центром польської еміграції і вернувся до Польщі зараз після війни на становище віце-прем'єра у спільному з комуністами уряді, а в скорому часі після того втік звідтіль, дістався до Америки і тут очолював названу партію і т. зв. табір Міколайчика (створений трьох еміграційних груп), ще 22 вересня мин. року зголосив свою димісію з головства у тій партії. Урядування перейняв його заступник Ст. Баньчик, але Міколайчик надумався і 11 жовтня м. р. повідомив Баньчика, що перебирає головство в партії назад. Це партійній управі не сподобалось, і вона не прийняла цього під увагу. Шикагівський осередок в Америці заявився по стороні Міколайчика. Так само його сторону зайняв проф. Кот, що приїхав з Лондону. В зв'язку з скликанням партійного конгресу у Франції ведеться полеміка, хто має право скликати його і на якій підставі. В Ню Йорку почало виходити "Слово Людове", з якого видно, що найближчі співробітники Міколайчика покинули його, закидаючи йому „вождівство", якого вони, мовляв, не визнають. Ця внутрішньопольська справа має остільки значення, що про Міколайчика писалось в українській пресі, як про того єдиного чільного польського політичного діяча, що у практиці став на ґрунті Ялтинської угоди. Насправді він також ніде й ніколи не признавав українських прав на Західню Україну, а його наступник, згаданий Ст. Баньчик, в інтерву у названій газеті, рішуче відпекується всяких ялтинських тенденцій.

КУПУЙТЕ В ПІДПРИЄМСТВАХ, ЩО ОГОЛОШУЮТЬСЯ „В СВОБОДІ"